

อาร์มภาคตาของการเลิกอายุ

[ชุดหมอนล้อ อันดัย ๕๓]

อภิศนา

จักรธรรมะมัลย์	จะหมั่นทว้ทั้งธาขตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพทธทรงประสงค์ ๗
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศขสถาพร ๗
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลู่สู่เดรจฉาน ๗
จะทุกข์ทนทั้งคีนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ๗
บรรษัทพระพทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย ๗
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อภิศทว้ทั้งธาขตรี ๗

พ.ท.

๒๔๒๓

ACC. NO.	2301
Date Received	21 ก.ค. 39
Call No.	W 2442
	ค. 55

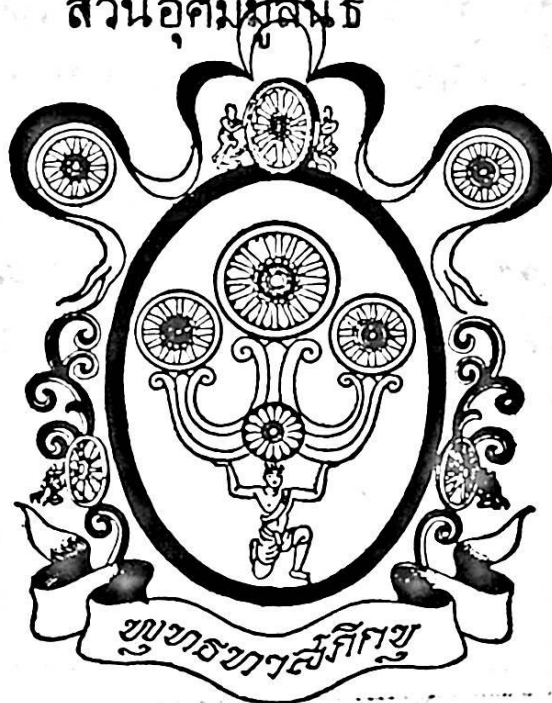

อาร์มภกตาของการเลิกอายุ

[ชุดหมุนล้อ อันดับ ๕๓]

ห้วงสมุด “กระท่อมธรรมโฆษณ”

สวนอุคมมูลนิธิ

คณะศิษย์จัดพิมพ์ถวายเป็นอาจารย์วิชา

ในวันอายุครบ ๘๕ ปี

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๓๐๐ เล่ม

คำปรารภ

การวัดในขั้นนี้คือ วัดขนาดคือ ขวามักขึ้น ขึ้นแปด
แปด ก็ให้แบ่งขนาดการกลั่นน้ำแห่งใดก็ตาม เป็นวัดตา-
ยระหงส์ ก่อนแต่จะขึ้นใจเรา จะวัดตามวิชา คำนวณตาม
ลักษณะ ตามขนาดนั้น.

[illegible]

เป้าหมายของมนุษย์ถูกตั้งให้ชัด คือ การที่ทุกคน มีคามสุขเป็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีปราศจากความ
ขมขื่น มีเมตตาเป็นเมตตาแก่ทุกคนและสัตว์อื่น อยู่ท่ามกลาง
น้ำ และตลอดเวลา. ^{ผู้}มนุษย์ จึงอยู่ด้วย การ
ดี ๆ ขมขื่น คือ ทำให้ทุกคนอยู่ดี มีความเป็น
มนุษย์ อยู่ท่ามกลาง และ สุขุม.

ชื่อของ ๑๗ ค=ต้องเป็น ๗ รัก- ชื่อสัตว์- กตัญญู-
กตเวที ต่อบิดามารดา ถึงขนาดที่แม้จะกิน ก็อดเลี้ยงสัตว์
๔ ชนิด; ค=ต้องเคารพ เชื้อพริบ ทุรดาหารบุคคลแก่คนเฒ่า

ท่ายก่อนตาย

ท่ายเมื่อตาย ย่อมกลายเป็นหนึ่ง
ท่ายไม่ตาย ได้เป็นหนึ่ง ๘ ท่ายใหม่
ท่ายใหม่ เพื่อยังให้ เขาไม่ไกล
ท่ายไว โดง นั่นคือท่าย เสียก่อนตาย

ท่าย ก่อนตาย ผู้ใดกลายเป็นหนึ่ง
แต่กลายเป็นหนึ่ง สิ่งที่ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ . ความตาย ที่ไม่ตาย
มีคามหมาย ไม่มีการ ได้เกิด แล

คำพูดนี้ ฉันสอน ก่อนถึง
เมื่อสอนแล้วนั้น การสอน คนตายแล้ว
แต่เป็นความ ละเอียด ไม่ฉันแปร
ใจใคร่ใจแก่ ธรรมได้ ไม่ตายเลย ๕

พุทธคุณ พุทธคุณ

คำปรารภ

การขอคืนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของข้าพเจ้าที่เงินได้
 แห่งนี้ ก็โดยมีเอกสารการขอคืนภาษีเงินได้ครบถ้วนแล้ว
 ปี ๒๕๖๓ ต่อมาวันที่ ๑๕/๑๒/๖๓ ข้าพเจ้าได้รับแจ้งจาก
 กรมสรรพากร ว่าข้าพเจ้าได้รับเงินคืนภาษีเงินได้

ธรรมะ เป็น ปัสสยัคคัม ของชีวิต, แต่เขาสนใจ
 กับเพียงปัสสยัคคัมเท่านั้น สัมมัตถะของทุก. ชีวิตที่ขาด
 ปัสสยัคคัมนี้ เป็น ชีวิตที่ขาดแล้ว แต่เป็นความสูญ-
 เสียด ยิ่งไปกว่าการขาดของทุกฝ่าย เพราะขาดปัสสยัคคัม, อย่าง
 นี้จะเปรียบกับไม้ที่หัก. หากมีชีวิตที่ปราศจาก
 ธรรมะ นั่น เป็น ความทุกข์ ของแต่ละคน และ จะ ทำ
ชีวิตที่ขาดแก่ทั้งคนและคน จน การ อัน นี้ จะ ถึง ผล อัน นี้
เป็น นี้ นี้.

[illegible]

ข้อมูลของ ๑๙ ๓=ต้องเขียนด้วย รัก-ซึ้งลึกซึ้ง-กตัญญู-
กตเวทิตา ต่อญาติมิตร เพื่อนฝูงที่เมตตาเรา ก็นำมาเขียนไว้
๔นี้ดี; ๓=ต้องเคารพ เชื่อฟัง อบรมอาจารย์คนแก่คนเฒ่า

อารัมภกถาของการเลิกอายุ.

เพื่อนสหธรรมิก สพรหมจารี,

ท่านสาธุชน อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย,

อาตมาขอแสดงความยินดี ในการมาของท่าน
ทั้งหลาย สู่สถานที่นี่ ด้วยอาการอย่างนี้ คือ ฟังธรรมเพื่อ
เป็นการศึกษา; อีกส่วนหนึ่งก็มาเพื่อร่วมทำบุญเลิกอายุ
มาให้ของขวัญ มาปฏิบัติธรรมะ, ส่วนนี้ก็ขออนุโมทนา ให้
ท่านทั้งหลาย ทำในใจให้สำเร็จประโยชน์.

อาตมาขอแสดงความยินดีในขั้นต้น, แล้วก็ขอแสดงความ
รู้สึกอนุโมทนา ผู้ที่ให้ของขวัญ อันเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว
ว่า ลอง อดอาหาร กันकुบ้าง. อาตมาไม่ได้ต้องการของขวัญ

อย่างอื่น โดยเฉพาะก็ต้องการของขวัญอย่างนี้ คือที่ให้ท่านทั้งหลาย ปฏิบัติธรรมะ ให้ท่านทั้งหลายปฏิบัติธรรมะ; ประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมะ, อานิสงส์ของการปฏิบัติธรรมะนั้นแหละ ให้เป็นของขวัญแก่ท่านมา. จึงขอแสดงความยินดี และขออนุโมทนาท่านทั้งหลายทุกคน ไม่ว่าเด็กผู้ใหญ่ สามารถให้ของขวัญ, นี่ข้อแรกที่จะต้องทำความเข้าใจกัน.

ท่านทั้งหลายมาจากที่ไกล ก็เป็นอันมาก เข้าใจว่า คงไม่ได้ยิน, ไม่ได้อ่านหรือไม่ได้ฟัง ถ้าขอร้องที่ว่า ไม่ต้องมา ไม่ต้องมาก็ได้. ทำบุญเล็กอายุนี้ไม่ต้องมาก็ได้ แต่คงจะมีคนที่ไม่ได้ฟังวิทยุ ไม่ได้อ่านใบประกาศก็ยังจะมีมา นี่ถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องพูดจากันต่อไป.

ท่านทั้งหลายมาจากที่ไกล มาจากที่ไกล ขอให้ได้รับประโยชน์คุ้มค่าในการมาจากที่ไกล, เสียเวลา เสียเงิน เสียเรี่ยวเสียแรง เสียการงาน เสียอะไรไป เป็นการเสียสละก็ให้ได้ผลคุ้มค่า. เมื่อมาแล้วก็ขอให้ได้ผลคุ้มค่า คือขอให้ฟังเรื่องเล็กอายุ แล้วก็เรื่องทำจิตใจให้สำเร็จตามนั้น, คือให้เป็นเรื่องที่เล็กอายุได้จริง ซึ่งเราจะได้ทำกันต่อไป ตามสมควร

แก่สติกาลัง ตามสมควรแก่สติกาลัง; ... จะวันหนึ่งหรือสองวันก็ยังไม่แน่ แต่วันหนึ่งเป็นที่แน่ คือ วันนี้.

จะขอบรรยายในลักษณะ อาร์มภกตา ก่อน เพื่อทำความเข้าใจทั่วๆ ไป ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเลิกอายุ.

เลิกอายุ คือตายเสียก่อนตาย.

ข้อแรก ก็ยากจะให้ความเข้าใจว่า ทำทำไม, เรื่องเลิกอายุนี้ทำทำไม? คนที่เข้าใจว่าเลิกอายุคือตาย ก็ทำให้มันตาย; แต่อาตมาขอยืนยันว่า เลิกอายุแบบนี้ไม่ได้ตาย หรือจะเรียกว่าตาย ก็เป็นการตายชนิดพิเศษ คือตายเสียก่อนตาย.

ตายเสียก่อนตาย คนโง่คงฟังไม่ถูก คนมีสติปัญญาอยู่บ้างคงจะฟังถูก ว่าตายเสียก่อนตาย ก่อนแต่ที่ร่างกายมันจะตาย ให้ตัวกู่มันตายไปเสียก่อน, อย่างนี้เรียกว่าตายก่อนตาย เป็นการตายชนิดที่ไม่มีการตาย และไม่มีการตายอีกต่อไป เพราะมันไม่มีอะไรจะตาย. ตัวกูที่เป็นเหตุให้

โง่ ว่ามีเกิดมีตาย หมกแล้ว มันก็ไม่มีอะไรที่จะตายอีก ทายเสร็จแล้วก่อนแต่ร่างกายจะตาย.

ทำไมจะต้องทำ? ก็ทำเพื่อให้ได้รู้เรื่องนี้ ให้ได้รู้เรื่องตายเสียก่อนตาย.

ตายจากความทุกข์ เพื่อพบพระนิพพาน.

ตายเสียก่อนตาย, คนโง่คงฟังไม่ถูก แล้วก็กั๊กกัน ท้วงว่า จะตายทำไม, แต่ถ้าคนมีสติปัญญา เขาก็ว่าให้มันตายจากความทุกข์, ตายจากกิเลส, ตายจากสิ่งที่ไม่ควรจะมี แล้วก็จะมีความเป็นอยู่นิรันดร ซึ่งจะเรียกว่าชีวิตก็ได้; ชีวิตที่ชั่วกราว ผลุบๆ โผล่ๆ เทียวเกิด เทียวตาย เลิกกันที มามีการได้, มีการถึง, การรู้จัก ชีวิตนิรันดร คือ ความว่างนิรันดร. เมื่อตัวกูมันตายไปหมกแล้ว มันก็เหลือความว่างนิรันดร, เป็นความว่างนิรันดร ที่เรียกโดยชื่อที่หลงไหลกันนัก ก็คือ พระนิพพาน.

พระนิพพานนั้น ตัวหนังสือ แปลว่า เย็น แต่โดยลักษณะอาการ ก็คือว่างนิรันดร, ว่างตัวกู ว่างของกู ว่างกิเลส ตัณหาทุกๆ ชนิด และเป็นการว่างอยู่ตามธรรมชาติโดยนิรันดร.

ที่ความโง่ของแต่ละคนปิดบังเสีย ไม่เห็นความว่าง
 นิรันตร, ไม่เห็นความว่างนิรันตร มันก็ไม่ได้. แล้วยังพูด
 โง่ๆว่า ไปนิพพาน ไปนิพพาน กูจะไปนิพพาน, ทั้งความ
 ปรารถนาจะไปนิพพาน; อย่างนี้มันก็หนักขึ้นไปอีก โง่
 หนักขึ้นไปอีก ว่าไปนิพพาน.

นิพพานนั้นยังไปยังไม่ถึง ยิ่งไปยังไม่ถึง เพียง
 แต่เปิดเครื่องกันออก แล้วนิพพานก็ส่องเข้ามา เหมือนกับพอ
 เปิดประทุนหน้าต่าง แสงสว่างก็เข้ามาในห้อง. เกี้ยวนี้จิตใจ
 มันถูกรอบงำอยู่ด้วยอวิชชา, อวิชชา—ความโง่ เกิดกิเลส
 ตัณหา อุปาทาน สारพัตถ์อย่าง สิ่งนี้มันเป็นเครื่องหุ้มห่อจิตใจ
 แสงของพระนิพพานส่องเข้ามาไม่ได้; พอเอาอันนี้ออก
 แสงพระนิพพานก็ส่องมาถึงเอง.

อายุบังพระนิพพาน.

เกี้ยวนี้ไป โง่ในอายุ, หลงในอายุ, บ้าในอายุ,
 เมาในอายุ มันเป็นเครื่องปิดบังจิตใจ ไม่ให้พระ
 นิพพานส่องเข้ามาถึง. คุณลองเอาปัญหาเรื่องโง่เพราะ

อายุ, บ้าอายุ, เม้าอายุ, หลงอายุออกไปเสียซิ; ไม่มีเครื่อง
ปิดบังแล้ว แสงสว่างก็เข้ามา พระนิพพานก็เข้ามา.

ฉะนั้นอย่าพูดกันอย่างที่พูดๆ กันอยู่ ว่าจะไปพระ
นิพพาน บำเพ็ญบารมีเพื่อจะไปพระนิพพาน. ถ้าจะใช้คำ
ให้ถูกสักหน่อย ก็บรรลुพระนิพพานก็ได้ แต่บรรลुก็ยังฟัง
รีๆ ขวางๆ เพื่อพบกับพระนิพพานดีกว่า, ที่เขาจะพูดกันโดย
มากกว่า ทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน ทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน;
เอาของบังออกไปเสีย ก็เป็นการทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน.

ของบังนี้ เรียกชื่อได้หลายอย่าง โดยทั่วไปก็คือ
อวิชชา กิเลส ตัณหา อุปาทาน. เกียวนี้あたมาก็อยากจะพูด
ว่า ของบังนี้ก็คือ อายุ, บ้าอายุ, เม้าอายุ, หลงอายุ, พอ
เลิกเพิกถอน ออกไปเสียให้หมด ไม่มีอะไรบัง แสงของพระ
นิพพานก็ส่องไปยังจิตใจ โดยอัตโนมัติ; ไม่ต้องไป เห็นไหม
ยิ่งไปยิ่งไม่ถึง, ไม่รู้จะไปทางไหน มันไปด้วยความโง่ ไม่รู้จะ
ไปไหน ก็ไปๆ อยู่那儿แหละ ไปก็รอบก็รอบก็ไม่รู้จักถึง.
ฉะนั้นขอให้เปิด เอาสิ่งที่ปิดบังพระนิพพานออกไป แล้ว
แสงแห่งพระนิพพานก็จะส่องเข้ามา; อุปมาง่าย ๆ ก็เหมือน
ว่า เปิดประตูหน้าต่างแสงสว่างก็ส่องเข้ามาในห้อง.

แล้วยังมีอีกความหมายหนึ่ง ซึ่งจะขอพูดกันเสียเลย
ว่า ม่าน คืออวิชาเป็นเหมือนม่าน ซึ่งบังหรือกันอยู่
ตลอดเวลา, ต้องเอาออกไป ต้องเอาออกไป พอเอาออกไป
ก็จะพบพระพุทธเจ้า. พระพุทธเจ้าอยู่ที่หลังม่านแห่ง
ความโง่ของแต่ละคน, ม่านนั้นก็คืออวิชา พอเอาม่าน
นั้นออกไปเสีย เอาความโง่นั้นออกไปเสีย ก็เห็นพระพุทธเจ้า
นั่งอยู่ที่ตรงนั้นเอง. ไม่ต้องไปหาพระพุทธเจ้าที่อินเดีย, ไม่
ต้องไปหาพระพุทธเจ้าที่วัด พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ที่หลัง
ม่านแห่งความโง่ของคุณ ซึ่งคุณไม่รู้จัก แม้แต่ม่านแห่งความ
โง่ ก็ไม่รู้ ว่าม่านแห่งความโง่บังพระพุทธเจ้า, เอาม่านแห่ง
ความโง่ออกไป พระพุทธเจ้าก็ปรากฏ. ใครจะเลิกม่านนี้เสีย
จะเผาม่านนี้เสีย จะสับฟันทิ้งเสีย ไม่มีม่านนี้ ก็จะพบพระ-
พุทธเจ้าที่อยู่หลังม่าน ม่านแห่งความโง่ของอวิชา ของคน
ทุกคน.

เลิกอายุ คือ เลิกม่านที่บังพระนิพพาน.

เดี๋ยวนี้ก็จะพูดให้ชัดลงไปว่า มัน บ้าอายุ มัน เมา
อายุ มัน หลงอายุ มัน เลี้ยงสมโภชฉลองอายุ, นี่ก็เป็น

ม่านบังพระพุทเจ้า บังพระนิพพาน พร้อมกันไป;
 เอาม่านเหล่านี้ออกจะพบพระพุทเจ้า, จะพบพระนิพพาน.
 ฉะนั้นเราจะเลิกม่านนี้ แต่จะเรียกว่าเลิกอายุ เพราะอายุนั้น
 เป็นม่าน, เพราะอายุเป็นม่านแห่งอวิชชา.

มีอวิชชาความโง่กึ่งว่า ภูมิอายุ ไปตาม หมดภูมิอายุ
 เท่าไร? มันตอบไม่ได้, มันไม่รู้เรื่องอายุ แต่มันก็ไม่ตาย
 เห็นไหม. ไปตาม หมดภูมิอายุเท่าไร? มันก็ตอบไม่ได้ มัน
 ไม่ได้สังเกตว่าที่ฝนก็อะไร มันก็ยังไม่ต้องตาย, มันไม่มีปัญหาเรื่อง
 อายุ มันไม่มีเรื่องยุ่งยากลำบากเกี่ยวกับอายุ. คนเรามันฉลาด
 มากเกินไป มันดีเกินไป, สร้างปัญหาเรื่องอายุขึ้นมา อย่างมาก
 มายมหาศาล เลยกลายเป็นม่าน, กลายเป็นม่าน. สาละวน
 แท้กลัวจะตาย ก็ทำทุกอย่าง กลัวแต่จะตาย สะสมอะไร
 หลายนๆ อย่าง เพื่อเป็นการรับประกัน, อย่างนั้นมันก็เหมือน
 มีม่านแห่งอายุนั้นแหละบังอยู่.

นี่เรียกว่า ทำทำไม เลิกอายุทำไม? เลิกเพื่อจะ
 เอาของบังออกไปเสีย แล้วจะได้เห็นของจริง.

เลิกอายุ คือ ผลของ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ.

เอ้า! พุทตรง ๆ อย่างอื่นอีก ก็พูดว่า เพื่อใช้ธรรมะ เพื่อปฏิบัติธรรมะ ให้ถึงที่สุด, ให้มันถึงที่สุด ทั้งการศึกษาเล่าเรียน การประพฤติปฏิบัติ การได้รับผลของการปฏิบัติ ให้มันถึงที่สุดกันเสียที, ในเรื่อง การศึกษาธรรมะก็ดี, ปฏิบัติธรรมะก็ดี, เสวยผลของธรรมะก็ดี จะได้ถึงที่สุดกันเสียที ถ้าเลิกอายุได้. เลิกอายุคือเลิกโง่, เลิกอวิชา เลิกสิ่งที่ปิดบังเหล่านั้นเสีย ก็ได้รับผลอย่างที่ว่า; การศึกษาก็มีผลอย่างนี้ การปฏิบัติก็มีผลอย่างนี้ ได้รับผลของการปฏิบัติ มากมีอย่างนี้ นี่เรียกว่าได้รับผล.

ขอยืนยันว่า ไม่ได้ทำเพื่อให้ท่านทั้งหลาย ลำบาก, ไม่ได้ทำเพื่อให้ท่านทั้งหลาย ยุ่งยาก ลำบาก เหน็ดเหนื่อย หมดเปลือง; แต่จะอย่างไร ห้ามแล้วว่าย่ามาก็ยังมา จะอย่างไร, ไม่ต้องการให้ลำบาก ยุ่งยาก หมดเปลืองว่าย่ามา อ่ามา, พิมพ์ใบปลิวออกหลายๆ ฉบับ วิทยุก็ช่วยโฆษณาอยู่ทุกคืน ท่านก็ยังมานี่. ฉะนั้นอย่ามาโทษกันว่าทำให้ลำบาก ไม่ได้ตั้งใจจะให้ลำบาก แม้แต่ประการใด.

และอีกอย่างหนึ่ง ก็ไม่ใช่จะทำลายขนบธรรมเนียมประเพณีที่เขาทำ ๆ กัน ต่ออายุ อะไรอายุก็ตามใจ, นั้นมันเพราะคนชั่วชลาต เขากลัวตายก็ทำไปซิ ขนบธรรมเนียมประเพณีสำหรับพวกคนชั่วชลาต. เมื่อคุณไม่ชั่วชลาตแล้วจะเอาไปทำไม, ประเพณีสำหรับคนชั่วชลาตเราเอามาทำไม; เมื่อเราไม่ชั่วชลาต เราก็ไม่ต้องต่ออายุ, ไม่ต้องทำอะไรที่เกี่ยวกับอายุ ให้มันยุ่งยากลำบาก. การเลิกอายุนั้นไม่ได้เลิกขนบธรรมเนียมประเพณีของคนชั่วชลาต, ก็ทำไปตามเรื่อง ก็ทำเถอะ; แต่เดี๋ยวนี้ถ้าไม่ชั่วชลาต ถ้ารู้ธรรมะ ก็มาทำกันอย่างนี้บ้าง.

นี่อยากจะให้ทราบว่า เลิกอายุไม่ใช่ของแปลกใหม่ แต่ว่าแปลกเพราะว่าท่านยังไม่เคยได้ยิน. ถ้าพูดว่าเลิกตัวกู เลิกตัวกูเสียอย่างนี้ ก็มีอยู่ในพระบาลีเต็มไปหมด, พระพุทธเจ้าก็ทำ ใคร ๆ ก็ทำ พระอรหันต์ก็ทำ เลิกตัวกู เลิกตัวกูเสีย ท่านทำกันเป็นประจำตลอดเวลา, เลิกอายุก็มี ความหมายอย่างนั้น ไม่ใช่ของใหม่. เมื่อถึงธรรมะสูงสุดแล้ว ก็อยู่เหนือปัญหาแห่งอายุ นี่ก็ไม่ใช่ของใหม่ แต่ว่าเราฟังเอามาพูดกันในแง่นี้ ใช้คำนี้ มันเลยกลายเป็นของใหม่.

มันบุญหรือมันบาปก็ดูให้ดี, ได้มีอายุยืน ไข่ม
อะไรมากๆ ได้ยุ่งมากๆ, นี่มันเป็นบุญหรือเป็นบาป.
สัตว์ทั้งหลายไม่รู้เรื่องอายุ, ไม่มีปัญหาเรื่องอายุ, ไม่มีความ
หนักอกหนักใจเรื่องอายุ แต่มนุษย์นั้นมันหนักอกหนักใจเรื่อง
อายุ; โรงพยาบาลตั้งขึ้นทั่วทุกหัวระแหงแล้ว ก็ยังไม่พอ
อยู่นั้นแหละ ยังไม่พอกับคนกล้วตาย. นี่คนกับสัตว์มัน
ต่างกันมากอย่างนี้ คนมีปัญหามากเหลือเกินเกี่ยวกับอายุ แต่
ว่าสัตว์มันไม่มี, สัตว์มันไม่มี.

คนฉลาดขึ้นมาเพื่อจะโง่, ฉลาดเพื่อรู้เรื่อง
สำหรับโง่ให้มันมากขึ้น เรื่องความโง่มันมีน้อยเรื่อง ที่นี้
ฉลาด ฉลาดให้มันมีความโง่มากขึ้นๆ ดังนั้นจึงเต็มไปด้วย
ความโง่, ล้วนแต่ทำให้โลกนี้ไม่มีสันติภาพ, มันยุ่งไปหมด
สิ่งที่ไม่ต้องทำก็ทำ ไม่ต้องมีก็มี. นี่เป็นความโง่ เพราะ
มีตัวกู ตัวกู ตัวกู แล้วก็เห็นแก่ตัวกู, แล้วก็เห็นแก่ตัวกู
กันไปทั้งโลก, เห็นแก่ตัวกูอย่างน้อยๆ กระทั่งอย่างสูงสุด.

เห็นแก่ตัวกูด้วยความโง่ ก็เรียกว่า เห็นแก่ตัวกู,
ถ้าเห็นแก่ตัวกูด้วยความฉลาด ด้วยสติปัญญาความสามารถ

นี้ ไม่เรียกว่าเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวใช้สำหรับความโง่เท่านั้นแหละ. ผู้ที่มีปัญญาต้องการจะปฏิบัติตนเอง ทำให้ตนเองเจริญก้าวหน้าไปหาพระนิพพาน, นี่ไม่เห็นแก่ตัวดอก อย่างนี้ไม่เรียกว่าเห็นแก่ตัว เรียกว่าเคารพตัว, บูชาตัว, สงวนตัวอะไรไปตามเรื่อง ไม่ใช่เห็นแก่ตัว, ถ้าเห็นแก่ตัว ก็ต้องเป็นกิเลส.

คนที่เห็นแก่ตัวมากก็คือคนหลงอายุ; เราจะหยุดความเห็นแก่ตัว ด้วยการเลิกอายุ, หมกบ่ญหายุ่งยาก เกี่ยวกับเวลา เกี่ยวกับอายุ เกี่ยวกับชีวิต.

เวลา, เวลานั้นคนรู้สึกว่ามันพอ เวลาไม่พอ, เป็นห่วงเรื่องเวลา เป็นห่วงเรื่องเวลาอย่างเดียวยุ่งเกือบตายแล้ว แล้วก็มีคนโง่อีกเหมือนกันเข้าใจว่าเวลาเป็นสิ่งที่ไม่มี เวลาเป็นสิ่งที่ไม่มี เป็นลมๆ แล้งๆ ไม่มี.

เรื่องของเวลา.

ถ้าถือตามพระพุทธเจ้าก็ต้องกล่าวว่า ที่ใดมีตัณหา ที่นั้นมีเวลา, ที่ใดมีตัณหาที่นั้นมีเวลา.

เวลาคือระยะระหว่างอยาก ท้องการ อยากจะได้ จนกว่ามันจะได้, มันอยากจะได้ แล้วมันไม่ได้ มันรอไป จนกว่าจะได้ นั่นแหละเวลาเผาผลาญหัวใจ กัดกินหัวใจสัตว์. เวลากัดกินหัวใจสัตว์. เวลาแท้จริงนั้นคือระยะระหว่าง จุด ๒ จุด คืออยาก...ๆ แล้วก็ได้, ถึงจุดได้ เวลานั้นก็หยุด ไปที่ ก็มีเวลาใหม่ เรื่องใหม่อีก. ฉะนั้นเวลามันกินสัตว์ ทำให้สัตว์ยุ่งยากลำบาก เหมือนกับตายแล้วอยู่ตลอดเวลา. นี่ เราก็หลงเวลา, เราก็ก้าวเสียเวลา, เราก็สับสนเวลา ยิ่งยุกัน ให้หลงเวลาให้มันมากเกินไปเสียแล้ว, นี่เรียกว่าเวลา เวลา.

มนุษย์โง่จนสิ่งที่เรียกว่าเวลาเกิดขึ้น; กวายมัน ฉลาด มันไม่ทำให้สิ่งที่เรียกว่าเวลาเกิดขึ้น มันก็ไม่มีปัญหา เรื่องเวลา. ฉะนั้นเวลา เวลานั้นเกิดขึ้นด้วยความโง่ ลอง อย่ออยากซิ หยุดอยากซิ, พอหยุดอยาก เวลาก็หยุด มีบาป ว่า ฆ่าตัณหา ทำลายตัณหา กินเวลา ถ้ามีตัณหาเวลากินเรา เวลากินเรา. จำง่ายก็พูดว่า ถ้าเรามีตัณหา เวลากินเรา พอ เราไม่มีตัณหา เรากินเวลา หมายความว่า เราอยู่เหนืออำนาจ ของเวลา, เวลาไม่ทำอะไรให้เราลำบาก แม้แต่ระกายชนสัก เส้นหนึ่งก็ไม่มี. นี่มันเรื่องของเวลา ซึ่งเราสมควรเป็นทาส ของเวลา ยุ่งยากลำบากเหน็ดเหนื่อยเท่าไรก็รู้เอาเอง.

ความเนืองกันของเวลา อายุ และชีวิต.

นี่เอาเวลามาเป็นการกำหนดอายุ คำว่าอายุมันก็เกิดขึ้น ; เวลา เวลา อันนี้ยาวกำหนดขึ้นด้วยเหตุบังเอิญอย่างใดอย่างหนึ่ง พอจะเป็นเครื่องรู้ว่าเท่านั้นเท่านั้น สิ่งที่เราเรียกว่า อายุ อายุมันก็เกิดขึ้น. มันต้องบำรุงบำเรออายุ, บำรุงบำเรออายุ ก่อนแต่จะตายให้ได้อะไรทุกอย่าง. ปัญหาเรื่องอายุมันก็เกิดขึ้นมาจากเวลา ที่ได้จำกัดเอาไว้ด้วยเหตุบังเอิญอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็คือด้วยคณหาอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงมีเวลาเท่านั้น เวลาเท่านั้น จนเรียกได้ว่าเป็นอายุ อายุ อายุ, เวลาที่กำลังเป็นไปโดยเหตุบังเอิญของคนใด เรียกว่าอายุ.

ทีนี้ก็มาถึงสิ่งที่เรียกว่า ชีวิต ถ้ามีอายุก็เรียกว่ามีชีวิต, ทุกคนพอจะฟังออก, ถ้ามีอายุก็เรียกว่ามีชีวิต, ชีวิตเป็นลักษณะหรือเป็นเครื่องหมายของการมีอายุ. ภาษาพุทธธรรมคาถึกๆ ก็รู้ พอไม่มีอายุก็คือตาย ก็คือไม่มีชีวิต, ไม่มีอายุ ก็คือไม่มีชีวิต มันก็เลยอยากมีชีวิต เพราะอยากมีชีวิต มันก็ต้องกลัวตายซิ เพราะมันตรงกันข้าม.

เมื่ออยากมีชีวิต ก็กลัวการสิ้นชีวิต, ชีวิตก็เป็นปัญหา
ขึ้นมาอีก ทำให้กลัวตาย ทำให้กลัวตาย, อุทิศส่าทะนุถนอมๆ
เสียสละกันอย่างมากมาย เพื่อทะนุถนอมชีวิต. นี่ก็มีความโง่
เป็นเหตุให้ทำ, ก็ทำจนเหลือ จนเพ้อ จนเกิน เรียกว่า
เท่าไรก็เท่ากันแหละ, กุจะถนอมชีวิตของกู แล้วก็ต้องทำให้
ออกนอกกลุ่มนอกทาง. ไปหาวิธี ต่อดอายุ วิธีต่อชีวิต ก็เป็นลูกคำ
ของอาจารย์ไสยศาสตร์ กวักกระเป๋ากันเรื่อยไป ให้ผู้ประกอบ
พิธีทางไสยศาสตร์, เพื่อจะมีชีวิต เพื่อจะต่อชีวิต.

นี่ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคนเข้าใจคำว่าเวลา คำว่า
อายุ คำว่าชีวิตให้ดีๆ. อาจจะเข้าใจมาแล้วก็ได้ แต่มันยัง
ไม่ถูก หรือไม่สมบูรณ์. ไม่รู้เสียเลยก็มี รู้ครึ่งๆ กลางๆ ก็
มี ไม่สมบูรณ์. มารู้จักเสียให้สมบูรณ์ว่าเวลานั้นคืออะไร
ไม่ใช่ นาฬิกามันเดินไป เดินไปแล้วก็เป็นเวลา, เวลานั้นมัน
กักกินหัวใจ ต่อเมื่อมันไม่ได้ตามความอยาก. คุณหยุดความ
ต้องการเสียซิ นาฬิกาก็หยุดเดิน, นาฬิกาหยุดเดิน เพราะเรา
ไม่ต้องการอะไร, ไม่มีความหมายที่จะต้องนับชั่วโมง นับนาที
นับอะไรอยู่.

รู้จักเวลาที่แท้จริง คือสิ่งที่กั้ดหัวใจ, เวลาคือ
 ระยะเวลาตั้งแต่อยากจะได้ จนกว่าจะได้, นี่กั้ดหัวใจ กั้ดหัวใจ
 กั้ดหัวใจ, นี่เวลาที่แท้จริงอยู่อย่างนี้ ไม่ใช่เวลา วัน คืน
 เดือน ปี อย่างที่ธรรมชาตินั้นมีกำหนดให้ ธรรมชาตินั้นก็มี
 อย่างนั้น แต่เราไปกำหนดเอาเอง เพื่อจะมากำหนดเป็น
 ระยะเวลา แล้วจะได้กั้ดหัวใจ, ปีหนึ่งก็ยังไม่เสร็จ, สองปีก็ยัง
 ทำไม่เสร็จ, สามปีก็ยังทำไม่เสร็จ เวลาเป็นปี ๆ ก็กั้ดหัวใจ
 เปล่า ๆ.

อย่าให้เวลา อย่าให้อายุ อย่าให้ชีวิตนี้เป็นปัญหา
 ยุ่งยาก ทนทาน, นั่นก็คือยอดบุญยอดกุศลที่แท้จริง ไม่
 ใช้ปลอม คือการบรรลุพระนิพพาน, อยู่เหนือความหมายของ
 เวลา อยู่เหนือความหมายของอายุ.

พระอรหันต์ไม่มีเวลา พระอรหันต์ท่านไม่มีเวลา
 เพราะท่านไม่ต้องการอะไร, เวลา ๑ นาที ๒ นาที ๑ ชั่วโมง
 วัน เดือน ปี ไม่มีสำหรับพระอรหันต์ เพราะท่านไม่ต้องการ
 อะไร. ต่อเมื่อท่านจำเป็นต้องมาเกี่ยวข้องกับคนโง่, สัตว์
 ทั้งหลายที่มันยังมีเวลา พระอรหันต์ก็ก็ต้องใช้คำพูดเป็นเวลา

เป็นอย่างนั้นอย่างนั้นขึ้นมา. แต่ล้าพั้งพระอรหันต์ คือจิตอัน
บริสุทธิ์ถึงที่สุดแล้ว, หลุดพ้นแล้ว ไม่มีเวลา เพราะไม่ต้อง
การอะไร, มันไม่มีจุดต้องการและจุดสำเร็จ, ท่านอยู่เหนือ
เวลา. ท่านสละตัวตนแล้ว ชีวิตก็ไม่ต้องมี ชีวิตก็ไม่ต้องมี,
นี่ท่าน ตายเสร็จแล้วก่อนแต่ที่ร่างกายจะตาย ชีวิตก็ไม่มี; แม้
ร่างกายยังเป็นอยู่ ยังทำอะไรไค้อยู่ ชีวิตก็มีได้มี เพราะไม่ได้
ยึดถือว่ามีชีวิต และไม่ได้ยึดถือว่ามีชีวิตของคุณ.

ปัญหาและความทุกข์เป็นผลของวิวัฒนาการ.

ดูความลับอันหนึ่งก็จะพบว่า เพราะคนวิวัฒนาการ
ทางสมองมาก เร็วเกินไป สัตว์มันไม่วิวัฒนาการหรือ
วิวัฒนาการน้อยมาก; หมาเมื่อแสนปีมาแล้วกับหมาเดี๋ยวนี้
ก็ไม่ต่างกันเท่าไร วิวัฒนาการทางจิตใจมันไม่มี, แต่ถ้ามนุษย์
เมื่อแสนปีมาแล้ว กับมนุษย์เดี๋ยวนี้มันต่างกันมาก เพราะ
วิวัฒนาการทางจิตใจมันมาก มันมีมาก. เราก็มอง โอ้ มนุษย์
นี้มัน มีบุญ ไฉน, มีวิวัฒนาการมีอะไร, มีวิวัฒนาการเพื่อ
ให้กตเจ้าของ มันกตเจ้าของ คนจึงมีปัญหามากเท่ากับ

วิวัฒนาการ. วิวัฒนาการเท่าไรจะเพิ่มปัญหาขึ้นเท่านั้น
 วิวัฒนาการมากสูงสุด ก็มีปัญหามากสูงสุด.

ดูเอาที่ตัวเองก็แล้วกัน ว่าคนป่าสมัยไม่นั่งผ้า มี
 ปัญหาที่มาน้อย มีปัญหาที่มาน้อย, เพียงแต่ไปเก็บของที่
 เกิดแต่ในป่ากินไปวันหนึ่งๆ มีอะไรหนึ่งถ้วยเข้าไป มันไม่โลก
 เหมือนคนเดี๋ยวนี้. ในพระบาลีมีข้อความว่า คนป่าไปเก็บข้าว
 สาลีหรืออะไรก็ตามที่มีอยู่เองในป่า เก็บมาตอนเช้าเพื่อกิน
 ตอนเช้า เก็บมาตอนเย็น เพื่อกินตอนเย็น, นิธรรมาชาติแท้ๆ
 ยังบริสุทธิ์อยู่. ต่อมาเมื่อมันฉลาด จึงไปเก็บเผื่อว่าเก็บตอน
 เช้า กินตอนเย็นด้วย, แล้วก็เก็บเผื่อหลายวัน มีการกักตุน
 และมียุ่งฉาง. ก็เลสมันได้โอกาสเพราะ ความเห็นแก่ตัว
 อย่างนี้ ซึ่ง เป็นผลของวิวัฒนาการ.

ฉะนั้น สิ่งที่เราเรียกว่า วิวัฒนาการนี้ ถ้าควบคุมไม่ได้,
 ควบคุมไม่ถูกต้องแล้ว เป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด. มันต้องเป็น
 วิวัฒนาการที่ควบคุมให้อยู่ในความถูกต้อง วิวัฒนาการนั้นจึง
 จะไม่เกิดปัญหา. แต่ไม่พ้นจากที่มันจะต้องยุ่ง มันจะ ดี ดี ดี
 มันก็ต้องยุ่ง, วิวัฒนาการดี ก็ยุ่ง วิวัฒนาการเลว ก็ยุ่ง เหนือ

ดีเหนือเลววิวัฒนาการนั้นจึงจะสงบบ้างเป็นพระนิพพาน.
 ทั้งนี้ จึงกล่าวได้ว่า พระนิพพานไม่มีวิวัฒนาการ ไม่เกี่ยว
 ข้องกับวิวัฒนาการ หรือจะพูดอีกทีว่า หยุดวิวัฒนาการเสีย
 มันก็ไม่ยุ่ง.

เกี่ยว^๕กับเจริญด้วยวิวัฒนาการ ปัญหาที่เพิ่มขึ้นทุกอย่าง
 ทุกทาง, ปัญหาเพิ่มขึ้นตามวิวัฒนาการ แสนปีวิวัฒนาการ
 เท่าไร ปัญหาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น. แล้วคนก็จมลงในปัญหา
 ในปัญหาอันมากมายของตน, จมอยู่ในปลักหนองแห่งปัญหา
 อันประมาณไม่ได้ หาประมาณไม่ได้ของตนๆ. วิวัฒนาการ
 ในทางบวกก็เป็นปัญหบวก วิวัฒนาการในทางลบ ก็เป็น
 ปัญหาลบ; แล้ววิวัฒนาการนั้นก็^๕มีเท่านั้นแหละ ไปจุดเกิด
 บางทีก็ไปในทางบวก บางทีก็มาในทางลบ เพราะมันโง่.
 เราไม่อาจจะควบคุมความรู้สึกอัน^๕นี้ได้ มันก็ต้องเป็นทุกข์
 เป็นทุกข์ เป็นทุกข์เพราะวิวัฒนาการ, วิวัฒนาการเท่าไรก็จะ
 ยุ่งเท่านั้น ทั้งวิวัฒนาการดี และวิวัฒนาการชั่ว. มีจิตใจ
 อยู่เหนืออำนาจวิวัฒนาการเสียก่อน มันจึงจะหมด
 ปัญหา, คนมีปัญหามหาศาลตามวิวัฒนาการ.

ตัวกูและของกู คือ ต้นเหตุของปัญหา.

ปัญหาสรุปแล้วรวมอยู่ที่ ปัญหาตัวตนกับของ
 ของตน. เราแยกเป็น ๒ เรื่องให้ศึกษาง่าย ตัวกู-ตัวคนนั้น
 ก็เป็นเจ้าของเรื่อง แล้วมีอะไรของตน ของตน ของตนเข้ามา
 รอบด้าน นี่เรียกว่าของตน, เรามีปัญหาทั้งทางตัวคนและทั้ง
 ทางของตน. ตัวคนเรียกว่า อัตตา ของตนเรียกว่า อัตตนิยา,
 ภาษาอาทมาก็เรียกว่า ตัวกู เรียกว่า ของกู ให้คนโง่ฟุ้งง่าย
 ที่เรียกอย่างนี้. มันมีปัญหาเกี่ยวกับตัวกูเกี่ยวกับของกู สุภาพ
 น้อยกว่าตัวคนว่าของตน ตามพระบาลีแท้ๆ ก็ว่า อัตตา
 อัตตนิยา; ภาษาบาลีที่รุนแรง ที่เรียกหยาบกายรุนแรงก็มี
 แต่ว่าฟุ้งแล้วไม่รุนแรง อหังการ คือ ตัวกู มมังการ คือของกู
 แต่ท่านฟุ้งเป็นของไฟเราไปเสียอีก. ถ้าพูดว่า อหังการมีค่า
 เท่ากับตัวกู มันหยาบกาย มมังการก็ของกู, อหังการะ
 มมังการะ มานานุสสัย เรามีตัวกูของกูจนเคยชิน เคยชินเป็น
 อนุสสัย ที่จะเกิดความรู้สึกเมื่อใดก็ได้ ว่าตัวกู ว่าของกู. มี
 สิ่งนี้อยู่เพียงใด ก็มีความทุกข์อยู่เพียงนั้น เอาสิ่งนี้ออกไป
 เสียได้หมดเพียงใด ก็หมดความทุกข์และเป็นพระนิพพาน โดย
 แน่นอน เรียกว่า ละตัวกู ละของกู ก็หมดปัญหา.

เดี๋ยวนี้เขาไม่ต้องการที่จะละตัวกู ละของกู มีแต่จะแบ่งให้ตัวกูใหญ่ออกไป, ยกหูชูหาง ให้มาก จะมีของกูให้มันมากออกไป จะได้อวดคน หรือว่าจะได้รู้สึกพอใจมาก, ต้องกินให้แพงเข้าไป แ่่งเนื้อแ่่งตัวให้แพงขึ้นไป เครื่องใช้ไม้สอยบ้านเรือนก็ให้มันแพงขึ้นไป, ต้องการแต่ให้แพงขึ้นไป, แ่่งขึ้นไป จนไม่รู้ว่าจะแพงกันอย่างไรแล้ว. เมื่อบูชาของเหล่านั้น มันก็ต้องก้มหน้าก้มตาหาเงินมาก ๆ เพื่อจะซื้อหาสิ่งเหล่านั้น. นี่เรียกว่าตัวกูของกูมันชวนไปในทางนี้ ที่มันเพิ่มความทุกข์, ตัณhamันก็เกิด ตัณhamันมากเท่าไร บัณhาก็เกิดมากขึ้นเท่านั้น.

เรามีปัญหานั้นนับไม่หวาดไม่ไหว เพราะมีอายุเป็นเครื่องทะนุถนอม, มีตัวตนของตนเป็นที่ตั้งแห่งอายุ, บัณhามันก็มีที่ตั้งที่อาศัย มันก็เจริญงอกงาม มันก็เจริญงอกงาม. ถ้าไปหลงในอายุ มันก็ถนอมอายุ ก็ถนอมชีวิต ถนอมยิ่งกว่าสิ่งใด บัณhามันก็มากขึ้นไม่ได้ลดลง, มันเติมเชื้อเพลิง มันเติมถ่านไฟ เติมเชื้อเพลิงให้ ไฟมันก็ไม่มีวันจะลดลง นี่ ลดตัณหา เกิดก็จะลดตัวกู ลดตัวกูก็จะลดปัญหา อย่าให้เวลา หรือชีวิต หรืออายุนี้มันทรมาณ.

อาตมาก็รู้สึกว่ บาปเสียแล้ว ที่มีอายุเกินพระพุทธเจ้า
ไปสี่ปี ถือว่าเป็นบาป; ที่จริงอายุ ๘๐ ปีนี้มันควรจะหยุด.
หยุดมี ๒ ความหมายนะ หยุดคือตาย นี่หยุด อย่างหนึ่ง แล้ว
หยุดคือไม่รู้ไม่ชี้ น้อย่างหนึ่ง.

เรื่องนี้อาจให้พิจารณากันดู, พุทฺธลัษณ์อย่าให้
พระพุทธเจ้าไต่ขึ้นนะ ว่า พระพุทธเจ้าปลงอายุสังขารเมื่ออายุ
๘๐ ปี แล้วท่านก็ว่าไม่มีใครขอร้องให้อยู่ ถ้ามีใครขอร้องให้
อยู่ โดยอาศัยอิทธิบาท ท่านอาจจะอยู่ถึงอายุกัปปี อายุกัปปี
สมัยพระพุทธเจ้าก็คือ ๑๒๐ ปี สมัยพระพุทธเจ้าอายุกัปปี คือ
๑๒๐ ปี, พระอานนท์ พระกัศสปะ น้อยถึง ๑๒๐ ปี. ไม่มี
ใครขอร้องพระพุทธเจ้าก็ถือโอกาส ปีกสวิทช์เสียเมื่ออายุ
๘๐ ปี พวกเราขาดทุนไป ๔๐ ปี, นี่เรื่องของพระพุทธเจ้าจะ
มีความจริงอย่างไรไม่อยากจะพูด. เมื่อท่านอาจจะอยู่ได้ถึง
๑๒๐ ปี ทำไมไม่อยู่ ทำไมต้องมีคนขอร้อง? เพราะมันยุ่งนี้
พอเกิน ๘๐ ปี แล้วมันยุ่ง, คุณก็คิดดู พอเลย ๘๐ ปี แล้ว
มันยุ่งทั้งทางร่างกาย โรคภัยไข้เจ็บ มันยุ่งไปหมด. พระ-
พุทธเจ้าท่านไม่อยากจะเผชิญกับสิ่งยุ่งๆ เหล่านี้ ท่านเลยปีก
สวิทช์เสียเมื่อ ๘๐ ปี; แล้วก็กล่าวหาว่า ไม่มีใครขอร้องให้
อยู่, ท่านก็หมกขั้ดคติเถียน.

ชีวิตใหม่เริ่มต้นเมื่ออายุ ๔๐.

นี่เรียกว่าอายุ ^๕อายุนั้นอย่าไปหลงกับมันนัก, พอ ๔๐ ปี แล้วควรจะปิด ปิดความหมาย ปิดอิทธิพล ปิดอะไรของมันเสียบ้าง, หรือมิฉะนั้นก็เรียกว่าเลื่อน เลื่อนขึ้นไปเป็น ^๕อายุนิรันดร์ เสียดีกว่า. เตี้ยวันมี อายุชั่วคราว ชั่วคราว ตาย—เกิด ตาย—เกิด, พอ ๔๐ ปีเลื่อน เลื่อนไปเป็น ^๕อายุนิรันดร์ ไม่มีตาย—ไม่มีเกิด, เข้าถึงสิ่งที่ไม่ตายไม่เกิด จะเรียกพระนิพพาน หรือจะเรียกว่า อสังขตะ เรียกอะไรก็ได้ แล้วแต่จะเรียก, ขอให้จิตใจเข้าถึง ^๕สิ่งที่ไม่มีความหมายแห่งการตาย และการเกิด โดยถือเอาอายุ ๔๐ ปี นั้นแหละ เป็นหลัก.

จึงขอชักเตือนท่านทั้งหลายบางคน ที่มีอายุ ๔๐ ปีแล้ว ตั้งใจอย่างนี้ กิจอย่างนี้ ตั้งใจอย่างนี้เกิด ^๕จะไม่มีความทุกข์ทรมาน เพราะการที่มีอายุเลย ๔๐ ปี; ต้องเปลี่ยนชีวิตใหม่ ต้องเปลี่ยนชีวิตใหม่ อย่าเอาชีวิตเดิม. ^๕พออายุ ๔๐ ปีขึ้นมา แล้วเปลี่ยนชีวิตใหม่ เป็นอีกชีวิตหนึ่ง ชนิดที่ว่ามี อตัมมยตา มากๆ อะไรปรุงแต่งไม่ได้ อะไรปรุงแต่งไม่ได้ อะไรปรุงแต่งไม่ได้ นั่นแหละ ชีวิต นั่นแหละ ชีวิตใหม่, ถ้าอย่างนี้

มันก็อยู่ไปได้ตามที่มันจะอยู่ ๑๕๐ ปี ๒๐๐ ปีก็เอา. ถ้ามี
 อตัมมยตาได้โดยแท้จริง แล้วมันก็ไม่มีความทุกข์.

อายุต่ำกว่า ๔๐ ปี ก็มีกามารมณ์เป็นสรณะ, อายุ
 ๔๐ ปีลงมาก็มีภาระหนัก ก็ความเป็นพ่อเป็นแม่, เป็นพ่อ
 บ้านแม่เรือนเป็นภาระหนัก, พออายุ ๖๐ ปี. ก็หยุดเรื่องทาง
 กาย ร่างกายไม่มีแรงแล้ว, พออายุ ๘๐ ปี ก็เปลี่ยนชีวิตเป็น
 ชีวิตอื่นเด็ด ให้จิตได้พักผ่อน ไม่ใช่ว่าจะยุ่งยากลำบากมากขึ้น
 ให้มันยุ่งยากลำบากน้อยลง. พออายุ ๖๐ ปีแล้วก็เตรียมตัว
 สำหรับจะพักผ่อน ให้มันยุ่งยากลำบากน้อยลง พอ ๘๐ ปีก็ขอ
 ให้มันได้พักผ่อนเต็มตามความหมาย.

เขาไม่ต้องการกันอย่างนั้น, เขามีแต่จะเพิ่ม เพิ่ม
 เพิ่มอายุ เพิ่มตัณหา เพิ่มปัญหาเรื่อยไป โดยคิดว่า อย่าต้องตาย
 ให้มันอยู่กับปัญหา, ให้อยู่กับความยุ่งยากนี้ อย่ารู้จักตาย
 อย่ารู้จักตาย.

เป็นอันว่ากูเอาเอง เลิกอายุนั้นมันจะดี หรือจะเลว
 ร้ายอย่างไรก็กูเอาเอง.

พิจารณาการประพฤติกกระทำที่เกี่ยวกับอายุ.

ทีนี้ก็มาพิจารณากันถึงคำพูด คำที่พูดๆ กันอยู่นี้, เราจะเอามาพิจารณากันดู มองให้ดี ๆ มันมีเรื่องเล็กๆ นานาสนุก แต่ถ้ามองไม่ดีมันก็เป็นเรื่องที่โง่ ไม่น่าสนุกอะไร.

คำพูดคำแรก ก็จะพูดว่า รักอายุ รักอายุ, ถ้าถามว่า ใครไม่รักอายุไม่มีใครยกมือ มันรักอายุ รักอายุ, บาลีสก็ว่ามีว่า ไม่มีอะไรที่เป็นที่รักยิ่งกว่าตัวตน คืออายุ. รักอายุก็ต้องต่ออายุ ต้องบูชาอายุ ต้องสมโภชอายุ ต้องเลี้ยงกันใหญ่ ต้องกินกันใหญ่, พอครบรอบปี ก็มาเลี้ยงกันใหญ่ มากินกันใหญ่ ทำเซยิต นี่รักอายุ.

ทีนี้ถัดขึ้นไป มันก็หลง, รักมากไปมันก็หลง หลงอายุ จนไม่รู้จักใช้อายุให้เป็นประโยชน์. พวกนี้จะต้องฉลองมากขึ้นไปอีก; พวกรักอายุก็ต่ออายุ, พวกหลงอายุก็ฉลองอายุ.

ทีนี้ ก็มี บ้าอายุ หนักขึ้นไปอีก บ้าอายุนี้จะต้องเอามาล้อ.

หนักขึ้นไปอีกก็ เทิดทูนบูชาอายุ, เทิดทูนอายุ.

ไ้ระดับแรก รักอายุ, ไ้ระดับสอง หลงอายุ,
ไ้ระดับสาม บ้าอายุ, ไ้ระดับสี่ เมาอายุ, ไ้ระดับห้า
เหิดทุนบูชา, เหิดทุนบูชา หาอะไรมาเลี้ยง มาเลี้ยงมากุ จึงมี
คนกินอาหารคำละหมื่นบาท ไม่อยากจะเชื่อ แต่เขามัน
มี มันหลงอายุถึงขนาดเหิดทุนอายุ คนอย่างนี้.

ถ้ารักอายุ ก็แก้มันด้วยการทรมานชิ ทรมานไม่รัก
เหี้ยมคหยามว่า นี่เป็นทัวปัญหาทัวเลวร้าย แล้วก็ไม่ต้องอายุ.

ถ้าหลงอายุ ก็ไม่รู้จักใช้อายุให้เป็นประโยชน์ ก็รู้จัก
ใช้อายุให้เป็นประโยชน์.

ถ้าบ้าอายุ ก็มากิดเห็นว่ไม่เอาแล้ว ไม่ชอบคุณไม่
ชอบใจแล้ว จะเนรคุณอายุแล้ว จะทำลายอายุ จะเลิกอายุ
แล้ว.

ถ้าเมาอายุเหิดทุนอายุ ก็เรียกว่า ลืม ลืม ลืมอายุ.

ลืมอายุ มี ๒ ความหมาย ลืมเพราะโง่ ลืมเพราะ
หลง ลืมอายุ ลืมตาย อย่างนี้ ก็เรียกว่าลืมเหมือนกัน ลืม
อายุของคนโง่, ถ้าลืมอายุอย่างฉลาดด้วยสติปัญญา ก็
ไม่มีอายุ ไม่มีอายุ ไม่นึกถึงอายุ ไม่ให้ความหมายแก่อายุ

คือ พระอรหันต์. พระอรหันต์ท่าน *ลิม*ความมีอายุ ก็เรียกว่า *ลิม*อายุ; แต่คนโง่ทั้งหลายเหล่านี้ *ลิม*อายุเพราะมันบ้า มันประมาท มันหลงไหล.

ระวังให้ดี *ลิม*อายุ *ลิม*อายุนั้นมันมี ๒ ความหมาย, ความหมายแรกไม่ไหว อย่าเอา กับมันเลย, แต่ความหมายที่สอง *ลิม*เพราะไม่ให้ความสำคัญ *ลิม*จนกระทั่งกูไม่มีอายุนั้นแหละ มันจะช่วยได้ จะมีประโยชน์

ที่แรกก็ ต่ออายุ แล้วก็ จลองอายุ ต่อมาก็ ล้ออายุ *ขี้เกียจล้อแล้วก็เลิก* เลิก เลิก *ขี้เกียจล้อก็เลิก* เลิกอายุ.

ล้อมาหลายหนแล้วก็เลิก ๆ ต่อไปนี้จะไม่มียอายุ จะไม่มีอายุ อยู่กับพระธรรม เข้าถึงธรรมชาติ, เรียกให้เพราะ หน้อยก็เรียกว่า ธรรมาภิเชก. เขาเรียกว่า พุทธาภิเชก เสกก่อนอิฐให้เป็นพระพุทเจ้า, นี่เราเรียกว่า ธรรมาภิเชก เสกอายุให้เป็นธรรมะ เสกอายุให้เป็นธรรมะ มีแต่ธรรมะ เรียกว่า ธรรมาภิเชก ให้แก่อายุ เอาอายุมารคน้ำ ทำพิธีธรรมาภิเชกให้อายุกลายเป็นธรรมะไปเสีย, ให้เป็น อสังขตธรรม เข้าถึงความว่างนิรันดร ว่างจากตัวกูโดยนิรันดร ให้ธรรมะเป็นอายุไป เรียกว่า ชีวิตนิรันดร.

ความรู้สึกเกี่ยวกับคำเหล่านี้มีอยู่หลายลักษณะ เลิก
อายุ, เราประกอบกุศลกรรมเลิกอายุ.

ความหมายของคำว่า เลิกอายุ.

เลิกอายุ ในระดับต่ำสุดของคนโง่ ก็ว่าตาย เลิกอายุ
คือตาย ฆ่าตัวตาย คือเลิกอายุ. เรื่องนี้มีจริงนะ มีศาสนา
อะไรศาสนาหนึ่งเกิดขึ้น มีคนนับถือกันมาก เขาสอนว่ามาอยู่
ทนทุกข์ทรมานกันทำไม ตายไปอยู่กับพระเป็นเจ้าดีกว่า, เรา
ทำบุญทำกุศลมหาศาลแล้ว ตายแล้วไปอยู่กับพระเป็นเจ้าแน่;
ก็ชวนกันหมด หญิงชาย ลูกเล็ก เด็กแดง ฆ่าตัวตายกันไม่รู้
กี่พัน เพื่อจะไปอยู่กับพระเจ้า, อย่างนี้ก็มิ. จะเรียกว่าอะไร
ก็เรียกเอาเอง นี่โง่มากน้อย เลิกอายุ คือฆ่าตัวตายก็ได้.

ที่นี้เลิกอายุ ในความหมายของอาตมา ก็หมาย
ความว่า หมดปัญหาเกี่ยวกับอายุ, ไม่พูดถึงตายหรือไม่ตาย
ใช้คำว่าหมดปัญหาเกี่ยวกับอายุ; ปัญหายุ่งยากลำบากใจใดๆ
เกี่ยวกับอายุ เราก็กทำให้มันหมดไปเสีย นี่คือเลิกอายุ เขาจะ
เลิกอายุด้วยการฆ่าตัวตายก็ช่างเขา เรามาเลิกอายุด้วยการไม่
มีปัญหอันเกี่ยวกับอายุ ไม่มีอะไรผูกพันกันอยู่กับอายุ.

ถ้าเป็นความหมายที่สูงขึ้นไปกว่านั้นอีก ก็เรียกว่า
 โดยปรมัตถ์ โดยปรมัตตโวจาร ทำให้ไม่มีที่ตั้งแห่งอายุ,
 ไม่มีที่ตั้งแห่งอายุ มันก็ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวกู มันจึงจะไม่มีที่
 ตั้งแห่งอายุ, ไม่มีที่ตั้งแห่งอายุ มันก็ ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่
 ตาย มันก็เลิกปัจจัยที่เป็นฐานรากแห่งอายุ คืออวิชชา เป็น
 กัน, เลิกปัจจัยที่ทำให้เกิดตัวตนของตนเสีย แล้วก็เลิก
 อาการมิ, อากาเรกิต, อากาเรวินว่าย เลิกอากาเรเหล่านี้น
 เสีย. พุทธเจ้าอีกที่ว่า เลิกความรู้สึกที่ว่ามีตัวตนเสีย,
 เลิกปัจจัยแห่งความมีตัวตนเสีย, แล้วก็เลิกอากาเรแห่ง
 ตัวตนเสีย คือ เลิกการเวินว่ายเสีย.

จะทำได้เท่าไร จะทำได้มากน้อยเท่าไร? ถ้าศึกษา
 พิจารณากันให้มาก ๆ อย่างที่เราตั้งใจจะศึกษานี้ เลิกใจว่าตัวตน
 ใดแน่. เลิกความรู้สึกว่ามีตัวตน คือเลิกใจว่ามีตัวตนเสียได้,
 นี้ก็จะเลิกปัจจัย เลิกปัจจัย คือความอยากมีตัวตน ค้นหา
 อวิชชา นี้ก็เลิกเสียได้, บางทีมันก็จะเลิกการเวินว่ายเอง
 มันไม่มีตัวตนแล้วก็หยุดการเวินว่ายเอง.

นี่คำว่า เลิกอายุ เลิกอายุ มีความหมายหลายอย่าง
 อย่างนี้ รอบคอบอย่างนี้.

ขอให้เข้าใจให้ได้ว่า เรามาประกอบกุศลกรรมหรือจะเรียกว่าพิธีก็ได้ เรียกว่าวิธีดีกว่า อย่าเรียกว่าพิธี เรียกว่าวิธีเลิกลายที่ถูกต้อง หมดปัญหาเกี่ยวกับอายุ.

ฝึกอดอาหาร เพื่อได้พบกับความหิวที่ฉลาด.

ขอพูดแถมอีกหน่อยหนึ่ง ก็ว่าเลิกกินอาหารกันสักวันหนึ่ง เพื่อหยั่งคุ้ยหยั่งเสียดู ว่าจะชนะตัวตนได้กี่มากน้อย. มีความหิวอยู่ในใจ มันเป็นตัวปัญหาให้เราคิด, ปัญหาเกี่ยวกับความหิว เกี่ยวกับค้นหาเกี่ยวกับอะไรได้ดี, ถ้าไม่มีความหิวมาปรากฏอยู่ในใจเสียเลย เราก็ไม่คิด คิดไปไม่ถูกต้อง, ถ้ามีความหิวมารบกวนอยู่น้อยๆ ก็พอจะเกิดได้.

คิดหน้าคิดหลัง คิดให้รู้จักว่ามันคืออะไร? มันมาจากอะไร? จะต้องทำกันอย่างไร? เป็นความหิวที่ฉลาด เป็นความหิวที่ไม่โกรธ, ถ้าหิวโมโหเสียแล้ว มันโง่เสียแล้ว มันเกิดตัวคนใหม่แล้ว, ต้องหิวที่ฉลาด หิวที่ทำให้รู้จักความหิว จะเป็นหิวที่ไม่โกรธ, ไม่โกรธ.

เอ้า ก็จะไม่ฝักฝักกันวันนี้ วันนี้จะไม่กินอาหาร จะได้รับไหม จะได้รับความหิวที่ฉลาดไหม, จะได้รับความหิวที่ไม่โกรธ ไม่อึดอัด ไม่ขัดแค้นไหม? จะต้องฝักกันวันนี้ ก็เรียกว่าไม่หิวได้.

ถ้าเราไม่โกรธ เพราะความหิว มันก็คือ ไม่หิว; แต่ว่ามันยังมีไม่หิวที่ดีกว่านั้น คือมีความไม่หิว เพราะพอใจ พอใจที่ได้ทำอย่างนี้, เราพอใจที่ได้ทำอย่างนี้ มันจะไม่เกิด ความหิว. ถ้าปฏิบัติธรรมะ ก็เรียกว่า ธรรมปฏิบัติ, ธรรมปฏิบัติทำให้ไม่หิว. พระพุทธเจ้ามีธรรมปฏิบัติ ไม่ต้องฉันอาหารเป็นวัน ๆ หลายวัน, ตามตัวหนังสือในที่บางแห่งว่า ทั้ง ๔๙ วัน ไม่ต้องฉันอาหาร, มีปฏิบัติปรามิทัยในการตรัสรู้, นี่หนังสือว่าอย่างนั้น จะเท็จจริงอย่างไรก็ไม่วิจารณ์, ไม่หิว ด้วยอำนาจของปฏิบัติ, ด้วยอำนาจของปฏิบัติ.

เอ้า ถ้ายังไม่เก่งถึงขนาดมีปฏิบัติ เอาเป็นเพียงความตื่น เท่านั้นได้, ถ้ารู้สึกตื่นเต้น กันบ้าง ก็หายหิวเหมือนกัน ก็หยุด หิวเหมือนกัน; แต่ว่าเรื่องตื่นเต้นมันโง่งนะ มันโง่งนะ ปฏิบัติอย่างโง่.

เข้าปีติอย่างโจ่ง ตื่นเต้น ตื่นเต้นเป็นปีติ อย่างโจ่ง, แล้วก็ เป็น ปีติที่ไม่โจ่ง, ปีติที่แท้จริง เป็นธรรมปีติ รู้ว่านี่ถูกต้อง นี่กำจัดทุกข์ นี่กำจัดตัวกู. ปีติอย่างนี้กับปีติปีติธรรมะ ปีติก็ทำให้ไม่ต้องทิวเหมือนกัน ไม่ต้องทิวเหมือนกัน เราจะได้ทดลองกัน.

ขอพูดเรื่องที่พูดเมื่อวานอีกที บางคนไม่ได้ฟัง ว่า พระไตรปิฎกเล่มหนึ่ง เรื่องแรกที่สุดของพระไตรปิฎก เล่มที่หนึ่ง มีเรื่องราว พระพุทธเจ้าไม่ได้ฉันข้าวปลาอาหารตามธรรมดา พร้อมทั้งพระภิกษุสงฆ์เป็นร้อย; แต่ได้ฉันข้าวตาก ข้าวตากที่พ่อก้ามมาเขมไว้เลี้ยงม้า. ข้าวตากแห้งเขาเอามาไว้สำหรับเลี้ยงม้า พ่อก้ามมาแบ่งถวาย เพราะเห็นว่า พระเหล่านั้นไม่มีอะไรฉัน ก็แบ่งข้าวตากให้, พระก็เอาข้าวตากมาทำให้เปียก เปียกด้วยน้ำแล้วก็ฉัน ไม่มีแกงไม่มีกับ อยู่ได้ตลอดพรรษา.

น้ำหน่าอย่างพระเนรเดียนัน ที่นั่งอยู่เดียนัน ผมถามว่าน้ำหน่าอย่างคุณนี้ทำได้ไหม, จะฉันข้าวตากขาวน้ำ ไม่มีแกง ไม่มีกับตลอดพรรษาหนึ่งได้ไหม? ทั้งหมดที่นั่งอยู่ที่นี้ ทำทายอย่างนี้เลย. เดียนันทนทิวสัปดาห์เดียวก็ทำไม่ได้ วันเดียวก็ทนไม่ได้, นี่มันเกินไป.

พระอนนทก็อยู่ในพวกนี้, ยังไม่เป็นพระอรหันต์
 ก็ว่ไปเกิด ไปเกิด อยู่อยู่เลยเมืองนี้ ผู้นิมนต์เขาสืบแล้ว ไม่
 เอาอะไรมาให้ฉัน. โอ้ยไม่ไป ไม่ไปคอก ทถาคทไม่เห็นแก่
 เรื่องอย่างนี้ ไม่ต้องไป ไม่ต้องหนี. พระโมกคัลลนจะกัว่า จะ
 ไปบิณฑบาตมาจากอุตระกुरुทวีป ด้วยปาฏิหาริย์, พระ-
 โมกคัลลนจะว่า จะไปเอาอาหารมาจากกुरुทวีป, พระพุทธเจ้า
 ไม่กินของสกปรก สิ่งที่ได้ม้ด้วยปาฏิหาริย์มันสกปรก ไม่กิน
 ของสกปรก ไม่เอาๆ. เพราะฉะนั้น ฉันข้าวตากชาน้ำ ไม่มี
 แงไม่มีกับ ทลตหนึ่งพรรษา หลยร่อยรูปรวมทั้งพระ-
 พุทธเจ้าด้วย.

ที่นี้มาเทียบกับที่ วันนี้เราจะไม่กินอาหารกันสักวัน
 หนึ่งเท่านี้ มันจะอะไรนั้หนา, แล้วยังบอกว่าฉันน้ำข้าวต้ม
 ก็ได้ ฉันน้ำปานะก็ได้ ถ้าเหลือทนขึ้นมา. นี่ลองศึกษาकुบัง
 ความหิวที่ฉลาด, ความหิวที่ไม่โกรธ, ความหิวที่เป็นบทเรียน
 สำหรับการศีกษาเรื่องความหิวนั้นแหละ, ความหิวเป็นข้อของ
 ตัณหา.

ที่นี้ก็อยากจะชักชวนให้ มองอายุและชีวิต กันให้
 ละเอียดยิ่ง ๆ ขึ้นไป. เราจะมองอายุและชีวิตกันอย่างไร?

ชีวิตเป็นທတံຫွ່ຫွ່ຫွ່ຫွ່ຫွ່.

ถ้าเห็นด้วยสติปัญญา ด้วยจิตที่หลุดพ้น, ด้วยจิต
มีสติปัญญา ก็มองอายุว่ามันเป็นตามธรรมชาติ เป็นของ
ธรรมชาติ เป็นธรรมชาติแท้ๆ, กรวด หิน ดิน ทราย ต้นหญ้า
ต้นไม้ ต้นอะไร เป็นตามธรรมชาติ. จะมองให้เป็นธรรมะ ก็
ว่าเป็นสังขารตามธรรมชาติ, เป็นกระแสแห่งปัจจุ-
สมุปบาท มันไหลไปตามกฎเกณฑ์ของมัน, นี่อายุตาม
ธรรมชาติ. แต่แล้วมันร้ายกาจ คือมันเป็นที่ยึดแห่งความ
ยึดถือ, มันเป็นที่ยึดแห่งความยึดถือ แม้จะว่าเป็นเรื่องของ
ธรรมชาติ, เป็นไปตามธรรมชาติ มันก็เป็นที่ยึดแห่งความ
ยึดถือ.

มองตามธรรมชาตินี้ก็ดีมากอยู่แล้ว เห็นว่ามันเป็น
ไปตามธรรมชาติ อย่าให้มันมีความหมายอะไรมากนัก แล้วก็
จะให้เห็น ธรรมชาติของปัจจุสมุปบาทด้วย. นี่ก็ดี นี่เรียกว่า
มองตามธรรมชาติ ไม่มองในแง่ดี ๆ มันก็เห็นธรรมชาติ, ถ้า
ฉลาดก็เห็นลึกจนจะเอาชนะได้.

ชีวิตเป็นของขวัญจากพระเจ้า.

ที่นี้ว่า มองในแง่ดี, มองในทัศนะที่ดี ก็มีผู้มองเหมือนกันว่า ชีวิตนี้เป็น ของขวัญอันประเสริฐ ได้รับประทานมาจากพระเป็นเจ้า, ของขวัญอันประเสริฐได้รับประทานมาจากพระเป็นเจ้า, นี่เขาก็มองชีวิตในแง่ดีกัน อย่างนี้ก็มี; แต่เราพุทธบริษัทไม่เคยมองอย่างนั้น, ไม่ได้รับการสอน ให้มองอย่างนั้น เห็นชีวิตตามธรรมชาตินี้เป็นที่ท้อแท้แห่งปัญหายุ่งยาก. ถ้ามองในแง่ดี เป็นของขวัญจากพระเจ้า ก็พอใจยินดี หลงใหลในชีวิต, เอานี้เป็นเครื่องปลอบใจเจ้าของว่าลำบากเท่าไรก็ทนเอา, ลำบากเท่าไรก็ทนเอา เพราะเป็นของขวัญอันประเสริฐ ได้มาจากพระเจ้า, มองในแง่ดีอย่างนี้ก็ได้.

ชีวิตเป็นคุก, ชีวิตท้อแท้เจ้าของ.

ที่นี้ มองในแง่ร้าย บ้าง มองในแง่ร้าย มันเป็นตัวปัญหา, เป็นที่ท้อแท้แห่งปัญหา, ให้เกิดปัญหายุ่งยากลำบาก. ชีวิตนี้เป็นของหนัก เป็นภาระหนักยิ่งกว่าภาระใด ชีวิตนี้เป็น คุกตะราง ยิ่งกว่าคุกใด; คนจะพ้นไม่ถูกก็ได้ ภาระหนัก

สูงสุด คือ ตัวกู ตัวกู ของกู, ตัวกูเป็นภาระหนัก เพราะมันหนักที่หัวใจ, ถ้าก้อนหินของหนักข้างนอก มันไม่หนักเท่าไรดอก มันหนักที่มันไปกดทับที่หัวใจ, นี่ก็ตัวตนหรืออายุเป็นภาระหนักแก่จิตใจ. แล้วมันก็เป็นสิ่งที่กัดเจ้าของ, กัดเจ้าของ ถ้าเจ้าของเป็นคนโง่. ใครบ้างที่ไม่โง่, ใครบ้างที่ฉลาด, ใครบ้างว่าตัวเองไม่โง่? ไม่มีใครยกมือชี้ไหม ถ้ามว่าใครไม่โง่ ไม่มีใครยกมือ, ถ้ามว่าใครโง่ก็ไม่มีใครยกมืออีกเหมือนกัน, ไม่มีใครยกมือ.

ชีวิตจะกัดเจ้าของ ที่เป็นคนโง่ กัดเจ้าของชีวิตเอง, มันจะกัดเจ้าของที่เป็นคนโง่ ก็ยึดมันถึดมันในตัวชีวิต. ยิ่งยึดมันถึดมันในตัวชีวิตมากเท่าไร มันก็ยิ่งกัดมากเท่านั้น. ชีวิตมันกัดเจ้าของที่เป็นคนโง่ ชีวิตนี้มันกัดเจ้าของโง่.

มันเป็นคุกตะราง ไม่มีใครอยากจะหลุดไปจากชีวิต, คุกตะรางนั้นก็ยังไม่วางมากเท่ากับตัวกู ตัวกูเป็นคุกตะรางขังตัวเอง. ชีวิตเป็นคุกตะรางอย่างยิ่ง ชีวิตเป็นคุกอย่างยิ่ง ไม่มีคุกตะรางไหนจะเสมอเหมือน. ใครมองเห็นอย่างนี้บ้าง? ถ้ามองเห็นอย่างนี้ ก็คงสมควรเลิกอายุกันจริงๆ, ถ้ามองเห็นไป

ในทางน่ารัก น่าพอใจ น่าสงวน แล้วมันก็ไม่มีใครกิกจะเลิก
ชีวิต แล้วชีวิตก็กักเจ้าของ กักเจ้าของเรื่อย ๆ.

ชีวิตมีค้นหาเป็นทรัพย์สินสมบัติ.

เอาในแง่ร้ายก็มองอีกทีว่า ชีวิตนี้มีคลังแห่งสมบัติ
ของมัน, ชีวิตมีสมบัติมหาศาล สมบัติของชีวิตคือค้นหา,
ชีวิตมีค้นหาเป็นทรัพย์สินสมบัติ ของมัน.

ชีวิตมี กามค้นหา เป็นทรัพย์สินสมบัติ ก็แสวงหาสิ่งที่
น่ารักน่าพอใจในแง่ของกาม เรียกว่า กามราคะ. มันมีอัสสาทะ
สนุกสนาน เอรีคอรอยในอารมณ์ คือ กาม, ก็ลุ่มหลงอยู่ด้วย
อัสสาทะในกาม. แล้วก็เป็นเหตุให้หลงไหลในการได้ การมี, มี
กามเป็นของตน แสวงหากาม ใ้กาม ใ้กามมาเป็นของตน.
นี้ทรัพย์สินสมบัติหมวดที่ ๑ ของชีวิตคือกามค้นหา.

ทรัพย์สินสมบัติหมวดที่ ๒ ของชีวิต ก็คือ ภาวค้นหา
แสวงหาสิ่งสนองความอยาก ให้แก่ภพ, ภพคือความมี ความ
เป็น. ข้อหนึ่งมีภวราคะเป็นมูลเหตุ, ข้อหนึ่งมีกามราคะเป็น
มูลเหตุ ข้อสองมีภวราคะเป็นมูลเหตุ; แล้วก็ทำด้วย สัสตทิฏฐิ

ตัวกูมีอยู่ ตัวกูจะต้องมีตลอดไป, มันได้อาศัยสัตตกิริยา มัน
จึงมีทรัพย์สินสมบัติหมวดที่ ๒ คือ ภาวตัณหา.

เป็นเรื่องของการได้เป็นนั่นได้เป็นนี่, ได้เป็นนั่น
ได้เป็นนี่ แล้วก็ยกหูชูหาง. แม้แต่ได้เป็นครูบาอาจารย์
ไม่ยกเว้นอาตมานะ, เป็นครูบาอาจารย์แล้วก็อยากจะเป็น,
อยากจะเด่น อยากจะดัง อยากจะเหนือใคร. มันมีภวาระ
อยากได้ อยากเป็น ยกหูชูหาง ไม่ยกเว้นแม้แต่อาจารย์
วิปัสสนาจารย์, นี่ก็อยากจะยกหูชูหาง ว่าเป็นอาจารย์วิปัสสนา
ผูกพันลูกศิษย์ ให้มอบตัวอย่างนั้นอย่างนี้ โถนาบนหัวลูก
ศิษย์ ทำนาบนหัวลูกศิษย์, นี่ก็ภาวตัณหา.

ภาวตัณหาจากภวาระ เป็นไปด้วยอำนาจของ
สัตตกิริยา นี่เป็นเรื่องของอัตตา, กามตัณหาเป็นเรื่องอัตตานิยา
เอามาเป็นของกู, ภาวตัณหาเป็นตัวอัตตาเอง เป็นตัวกู เป็น
ตัวกู เพื่อจะได้ยกหูชูหาง นี่ก็เป็นอัตตา.

ที่^๕สมบัติที่ ๓ ของชีวิต ก็คือ วิภวตัณหา ปุณฺชน
ก็มีตัณหาครบสาม กามตัณหา ภาวตัณหา วิภวตัณหา. วิภวตัณหา
ไม่ใช่เรื่องถูกเรื่องดี; อาจจะเอาไปสับสนปนเปกันก็ได้ ว่า

วิภาตคณาหมายถึนนิพพาน แล้มนันบ้ำเลย. ความอยากที่ไม
เป็นอย่งที่ไมอยากไมปรารถนา น้เป็นวิภาตคณา, ม้นแสวงหา
สิ่งท่สนองความอยากในแง่ลบ. กามคณา ภวคณา แสวงหา
สิ่งสนองความอยากในแง่บวก; เคียวน้แสวงหาในแง่ลบ
เป็นวิภพ แผลว่าปราศจากคามมีความเป็น. โดยเหตุที่ม้น
เป็นผลิผลของ อุจเจททิกุฎฐิ, อุจเจททิกุฎฐิมาจากคามเห็น
ว่าชาคสุญ จึงได้เกิดวิภาตคณา. ฉะนั้น ม้นจึง โกรธง่าย
เกลียจง่าย อิจจาริชยง่าย ก้ด้วยวิภาตคณา, น้สมบัตทที่ ๓.

ชีวิตน้ อายุน้ ตัวกุน้ มีสมบัตอยู่ ๓ กอง :

กองที่ ๑ คือ อารมณข์ของกามคณา หรือตัวกามคณาเอง,
กองที่ ๒ คือ อารมณข์ของภวคณา หรือตัวภวคณาเอง,
กองที่ ๓ คือ อารมณข์ของวิภาตคณา หรือตัววิภาตคณาเอง,

ม้นเป็นเศรษฐีมหาศาล มี ๓ คณาเป็นสมบัตของ
ม้น, น้อายุ อายุ อายุ คุณเอกับม้นคุชิ ถ้าม้นไมไหว สู้ไมไหว
มากคิเล็กก้นเถอะ มากคิเล็กก้นเถอะ.

นิรคณา, นิคณา คณาที่ ๔.

ท่นอยากจะพุกเสียเลย ถึงสิ่งท่ม้นนอกออกไปจาก
สมบัต ๓ กองน้ ซึ่งอายุไม่มี. กามคณาน้นอย่งหนึ่ง, ภว-

ัตถหานนี้ อย่างหนึ่ง. วิภวัตถหานีก็อย่างหนึ่ง เป็น ๓
 ัตถหา. ที่นี้สิ่งที่ ๔ ซึ่งที่ไม่รวมอยู่ในวงนั้น เรียกว่า
 นิรัตถหา, นิรัตถหา (นิระัตถหา) คือ ไม่มีัตถหา, นิ-
 รัตถหา ไม่ใช่ัตถหานะ มันไม่มีัตถหานะ นิรัตถหาหรือ
 นิรัตถหา. เมื่อมือนัตถมยตาแล้ว มันไม่มีัตถหาอะไรเหลือ
 หมดัตถหาทั้งนิรัตถหา, นิรัตถหา.

อัตถตา อนัตถตา นิรัตถตา และัตถหาทั้งสี่ ^{๒๕}

ชุดแรก กามัตถหา ภวัตถหา วิภวัตถหา ๓ ัตถหา
 มันเต็มไปด้วยัตถหา, ส่วนอันนี้เรียกนิรัตถหา ไม่มีัตถหา
 ด้วยอำนาจของ อนัตถมยตา เป็นธรรมชาติทำลายัตถหา ทำลาย
 กิเลส ทำลายอวิชชา, นี่มันมาจาก อนัตถตา. เป็นกามหรือ
 เป็นภพหรือเป็นวิภพ ก็มาจากอัตถตา และนิรัตถตา; แต่
 ถ้าเป็นนิรัตถหาแล้ว มันมาจากอนัตถตา. คงจะฟังยากนะ,
 แต่ขอให้ท่านฟังสักหน่อยว่า ถ้ามาจากัตถหา ก็เป็นกามัตถหา
 ภวัตถหา วิภวัตถหา; นิรัตถหา คือ หมดัตถหา.

ถ้ายังเป็นัตถหา ก็มาจากอัตถาก็ได้ คือ มือนัตถตา แล้ว
 ท้องการอย่างนี้ อย่างนี้, มาจากนิรัตถาก็ได้ คือ ไม่มีมือนัตถตาเอา

เสียเลย เป็นอุจเฉททิฏฐิ มันก็เป็นค้นหาได้ มันมาจากนิรัทธา. พังอยู่ๆ มันหลายตา, แต่ถ้ามันถูกต้องอยู่ตรงกลาง อยู่ตรงกลางถูกต้องเป็นพุทธบริษัท มันไม่มีค้นหา อันนี้มาจากอนัตตา. สุขชัยโง่งน้อัตตา, อัตตา อัตตา บรมอัตตาเลย อัตตาเต็มทีเลย; สุขขานี้ไม่มีอัตตา ไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรโดยประการทั้งปวง, สัพพัม นตฺถิ สิ่งทั้งปวงไม่มี ขาคสุญฺ, นนिरัทธา. ทางซ้ายอัตตา, ทางขวานิรัทธา ตรงกลาง ๗ นคือ อนัตตา.

อนัตตานี้จะช่วยทำลายค้นหา คือ อัดดาซึ่งมิใช่ อัดดา. ฝ่ายหนึ่งมีอัตตาเต็มที อัตตาของความโง่เต็มที, ฝ่ายนี้มีนิรัทธา ไม่มีอัตตาอะไรเลยของคนโง่; แต่คนฉลาดว่ามันมีอัตตาตามที่พูดกันอยู่ พูดจากันอยู่ พูดว่าอัตตา อัตตา อัตตา. พระอรหันต์ก็พูดกัน เมื่อพูดโดยสมมติ ท่านก็พูดกัน; แต่ว่าอัตตาตัวนี้ มิใช่อัดดา มิใช่อัตตา คือเป็นอนัตตา.

ช่วยจำกันไว้แม่นๆ ว่า อนัตตา นั้นแปลว่ามิใช่ อัดดา อย่าไปแปลว่าไม่มีอัตตา มันจะโง่ไปเสียอีก. มันมีอัตตาซึ่งมิใช่อัตตา, มีตัวตน ซึ่งมิใช่ตัวตน เป็นตัวตน

ที่เขาพูดกันตามธรรมดาชาวบ้านพูด ตัวคนนี้มีโช้วตัวคน, นี้เรียกว่า อนัตตา มิโช้วตัวคน มิโช้วตัวคน. อัตตาก็เป็นฝ่ายบวกไป ให้เกิดความรู้สึกตัวคนฝ่ายบวก, นิรัตตาก็ไม่มีตัวคนไป ก็เกิดความรู้สึกฝ่ายลบ, ตรงกลางมิโช้วอัตตา มิโช้วอัตตา มันจะมีอะไรสักเท่าไร มีมากมายสักเท่าไร มันก็ไม่โช้วอัตตา. ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ต้องแปลว่า ธรรมทั้งปวงมิโช้วอัตตา, ธรรมทั้งปวงมิโช้วอัตตา อย่าไปพูดว่าไม่มีอะไรเสียเลย.

มันมีอัตตาใจที่โช้วพูดกันอยู่, ทุกคนต้องพูดทั้งนั้น เพราะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ก็ต้องพูดด้วยคำว่า อัตตา อัตตา มาแต่ไหนแต่ไร, เมื่อพระพุทธเจ้า หรือพระอรหันต์ จะต้องพูดกับคนธรรมดา ท่านก็ต้องพูดคำนี้เหมือนกันแหละ พูดว่าอัตตาเหมือนกัน; แต่ท่านไม่ได้ถือตามความหมาย ไม่ได้ยึดถือความหมายเหมือนคนทั่วไปเขาถือ.

ถ้าจำคำ ๓ คำนี้ไว้ได้เป็นอย่างดีแล้ว เรื่องจะไม่พ้นเพื่อ ฝ่ายนี้มันบ้ำว่ามีอัตตาสุกโถ่ง, ฝ่ายนี้มันบ้ำว่าไม่มีอะไรเลย ไม่มีอัตตาเลย, ตรงกลางนี้เป็น สัมมาทิฏฐิ มีอัตตาที่มิโช้วอัตตา. ฝ่ายซ้ายสุกโถ่งนี้เป็น สัสสตทิฏฐิ มีอัตตา, สุกโถ่งฝ่ายขวานี้เป็น มิจฉาทิฏฐิ เป็น อุจเฉททิฏฐิ

ไม่มีอัตตา; แต่ตรงกลางนี้ มีอัตตาซึ่งมิใช่อัตตา. มีอัตตาแต่เพียงสำหรับพุดจาพอรูเรื่อง แล้วมันมิใช่อัตตา, ตรงนี้เรียกว่าเป็น อนัตตา.

สุดฝ่ายนี้มีอัตตา สุดฝ่ายนี้มีนิรัตตา ตรงกลางมีอนัตตา, อนัตตานั่นแหละช่วยได้ เอามาเป็นเครื่องมือเล็กลายๆ ได้ ก็ว่ามันไม่มีตัวตน ซึ่งเป็นตัวตนโดยแท้จริง, มันก็สามารถที่จะเลิกอัตตาเสียได้ โดยประการทั้งปวง คือทำให้เกิด นิรตันทา.

อนัตตาทำให้เกิดนิรตันทา คือไม่มีตันทา, ส่วนอัตตาทำให้เกิดกามตันทาบ้าง ภวตันทาบ้าง, นิรัตตาก็ให้เกิดวิภวตันทา; ๒ ข้างนี้ทำให้เกิดตันทาแต่ละชนิด ตรงกลางคืออนัตตา ไม่ให้เกิดตันทาใดๆ.

อตัมมยตา, นิรตันทา สมบัติของอริยชน.

เมื่อเป็นไปจนถึงที่สุดแล้ว ก็จะเรียกว่า อตัมมยตา ภาวะแห่งจิตใจที่อะไรๆ ประูแต่งไม่ได้ ตัวหนังสือแปลว่าอย่างนั้น, พวกอรรถกถาจารย์ก็เกียจอธิบาย หรืออธิบายไม่ถูกก็ไม่รู้จึงว่า นิตันทาเฉยๆ ไม่มีตันทาเฉยๆ

แปล อตัมมยทา ว่า นิทัตถา. อตัมมยทาแปลว่าไม่มีอะไร
 ประทุษร้ายได้, ภาวะของจิตที่ไม่มีอะไรจะประทุษร้ายให้เป็นบวก
 หรือเป็นลบได้, นี่ขอให้มีอันนี้แหละเป็น สมบัติของอริยชน
 เป็นสมบัติของความไม่มีกัณฑ์. ถ้าปุถุชนก็มีกามกัณฑ์ ภว-
 กัณฑ์ วิภวกัณฑ์, ถ้าเป็นอริยชนก็เอียงไปในทางนิทัตถา
 นิรทัตถาขึ้นไปตามลำดับ ๆ ๆ จนหมด หมดกัณฑ์ โดย
 ประการทั้งปวง.

เดี๋ยวนี้เราไม่เห็น โทษของอัตตา ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่ง
 กัณฑ์ ๒ ชนิดคือ กามกัณฑ์ และ ภวกัณฑ์, ไม่เห็น โทษ
 ของนิรัตตา ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งกัณฑ์ ๑ ชนิด คือ วิภวกัณฑ์,
 แล้วเราก็ไม่เห็น พระคุณของนิรทัตถา คือไม่มีกัณฑ์ เพราะ
 อำนาจของการเห็นอนัตตา.

อนัตตาเป็นที่พึ่ง, อนัตตาจะแก้ปัญหาก็หมดทุก
 อย่างทุกประการ ไม่ว่าปัญหาโลก ปัญหาธรรม ปัญหาการเมือง
 ปัญหาเศรษฐกิจแก้ไขได้. แต่คนโง่ไม่รู้จักใช้โว้ย! ทั้งโลกนี้
 ไม่รู้จักใช้สิ่งประเสริฐสูงสุด ที่จะแก้ปัญหาก็หมดไป ในโลก
 มันมีอัตตา มีความเห็นแก่ตัว มันก็เต็มไปด้วยปัญหานานา

ชนิก, โลกนี้ก็เต็มไปด้วยวิฤตการณ์เลวร้าย ไม่มีความ
สงบสุข.

ขอให้ศึกษาให้คั่งจนรู้จักอนัตตา แล้วจะรู้จักนิรัตตนา
หรืออตัมมยตา, อตัมมยตา. ช่วยจำคำนี้ไว้มันแปลกอยู่ แล้ว
มันจะแก้ปัญหาก็ได้.

หลักปฏิบัติเกี่ยวกับอตตนา นิรัตตนา และอนัตตนา.

เราต้องสู้รบกับมัน เราจะต่อสู้รบกับสิ่งเหล่านี้
ถ้าวยังมีชีวิตอยู่ ยังหลงใหลชีวิตอยู่สักเท่าไร ก็ต้องสู้รบกับ
มันเท่านั้นแหละ, หลงใหลในชีวิตมากก็ต้องสู้รบมาก. สู้รบ
กับ อตตนา อตตนามันจะให้มีความอย่างนั้น จะให้มีความ
อย่างนี้, จะยกหูชูหางอย่างนั้น จะยกหูชูหางอย่างนี้ อตตนา
มันต้องการอย่างนี้; เราต้องสู้มันคือ ไม่ยอมทำตามมัน.
ส่วน นิรัตตนา มันก็จะไม่ให้มีอะไรเสียเลย, ไม่ถืออะไรเสียเลย
ไม่ยึดถืออะไรเลย นี่นิรัตตนา. ต้องต่อสู้กับมัน ไม่ยอมเชื่อมัน
กูไม่เชื่อมัน คือมันมีสิ่งที่ทุกคนถือว่าเป็นอตตนา แม้จะเป็นเรื่อง
หลอกล่ออยู่ มันก็มีอยู่อย่างหลอกล่อๆ ผีก็มีอย่างผี มีอย่างหลอกล่อๆ,
นิรัตตนามันก็มีอย่างหลอกล่อๆ มีอย่างที่ว่าผีหลอกล่อ. ต่อสู้กับ

อนัตตา อีกทีหนึ่ง ก็เพราะว่าเราไปหลงว่ามีอत्ตา แท้จริงมันเป็นอนัตตา, เราจะต้องต้อนรับทุกสิ่งๆ ซึ่งเป็นอนัตตาให้ถูกต้อง ก็คือ อย่าไปยึดถือสิ่งใดว่าเป็นอत्ตา.

นี่มนุษย์ที่ฉลาด, มนุษย์อริยเจ้า, มนุษย์อริยชน เขามีกันแต่่อัตตาซึ่งมิใช่อัตตา เพราะปากมันยังต้องพูดอยู่ว่า ตัวฉัน ของฉัน ปากยังต้องพูดอยู่. แม้สัญญาติญาณที่จะเกิดเองโดยลำพังในจิตใจ มันก็จะต้องเกิดรู้สึกว่ามีอत्ตา อัตตาอยู่ แต่สติปัญญามันรู้ทันว่า โอ้อัตตาของแก่มันไม่ใช่อत्ตา อัตตาหลอก มันไม่ใช่อत्ตา. ให้เห็นอนัตตา ในลักษณะอย่างนี้ ก็จะก้าวไปหาธรรมะสูงสุด ก็จะบรรลุนิพพาน จะเป็นไปในทางบรรลุนิพพาน.

มนุษย์โง่ไม่อาจจะต่อสู้อत्ตาและนิรัตตา มันหลอกให้เป็นอย่างนั้น มันหลอกให้เป็นอย่างนี้, บวกบ้างลบบ้าง บวกบ้างลบบ้าง. เลิกอัตตาเสีย เลิกอत्ตาเสีย มันก็หมดปัญหา ไม่ต้องมีการต่อสู้ให้ยุ่งยาก ลำบาก หนวากหูเปล่าๆ เลิกอत्ตาเสีย ก็ไม่ต้องต่อสู้กับอะไร.

ทั้งหมดนี้ ท่านทั้งหลายฟังดูให้ดีๆ มันเป็นเพียงอารมณ์ภกตา, เราจะพูดเรื่องเลิกลายๆ ก็พูดอารมณ์ภกตานั้นเสีย

ก่อน ทั้งที่ไต่กล่าวมาแล้ว กินเวลา ๒ ช.ม. อารัมภกถากิน
 เวลา ๒ ช.ม. ถ้าฟังไม่ออก ฟังไม่เข้าใจ อาทมาก็เป่าปี่ให้
 เต่าฟัง, ทำอย่างไรได้ มันจะทำอย่างไรได้ มันไม่ฟัง หรือ
 ฟังไม่ออก ฟังไม่ถูก มันก็เป็นเรื่องเป่าปี่ให้เต่าฟัง. แล้ว
 ยมบาลจะเชกหัว ว่าใช้เงินไม่คุ้มค่า เสียการต เสียค่าเรือ
 มีความลำบากยุ่งยาก, มาสวนโมกข์ ไม่ได้รับอะไรที่เป็น
 ประโยชน์ ไม่คุ้มค่า เป็นพวกใช้เงินไม่คุ้มค่า ยมบาลก็ตีศีรษะ.
 นี่น่ากลัวไหม การที่ไม่รู้ธรรมะ ฟังธรรมะไม่ออก มันไม่ได้
 รับประโยชน์อะไร; ห้ามว่า อย่างาก็ไม่ฟัง ถ้ามาแล้วต้องรับ
 ผิดชอบตัวเองนะ ต้องให้ได้อะไรที่คุ้มค่า ได้อะไร ๆ ที่มันคุ้มค่า
 กลับไป จึงจะยุติธรรม.

อารัมภกถาของการเลิกอายุ มีอย่างนี้.

อาร์มภกถาของการเลิกลาย.

- อานิสงส์ของการปฏิบัติธรรม ที่ท่านทั้งหลายได้รับ ก็ของขวัญที่ต้องการ.
- การทำบุญเลิกลาย ก็เพื่อให้รู้จัก เรื่องตายเสียก่อนตาย.
- อายุขัยพระนิพพาน กันนั้นจึงต้องเลิกเสีย เพื่อจะได้พบกับพระนิพพาน.
- เลิกลายคือเลิกตัวกู เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ท่านกระทำอยู่เสมอ.
- เวลา คือ ระยะระหว่างอยากจะได้จนกว่าจะได้ จึงเป็นสิ่งที่กักหัวใจ.
- เวลาที่กำลังเป็นไปด้วยเหตุปัจจัยของคนใจ เรียกว่า อายุ.
- ชีวิตเป็นเครื่องหมายของการมีอายุ.
- การบรรลुพระนิพพาน คือการอยู่เหนือความหมายของเวลา เหนือความหมายของอายุ.
- พระอรหันต์ไม่มีเวลา เพราะท่านไม่ต้องการอะไร.
- อายุ ๘๐ ปีแล้ว ควรเลื่อนจากการมีอายุชั่วคราว เป็นอายุนิรันดร์.
- เมื่อยังไม่รู้ก็ต้องท้ออายุไปก่อน แล้วเลื่อนไปเป็นลัทธิอายุ และในที่สุดก็เลิกลาย เพื่อจะได้มีอายุนิรันดร์.
- เลิกลาย คือเลิกความรู้สึกว่ามีตัวตน, เลิกปัจจัยแห่งความมีตัวตน, เลิกอาการแห่งตัวตน คือเลิกการเวียนว่าย.
- เลิกกินอาหารกันสักวัน เพื่อจะได้รู้จักความหิวที่ฉลาด.
- เลิกลายได้ด้วยการใช้ฉันทตาเป็นเครื่องมือ.
- ได้ห้ามแล้วว่าอย่ามา เมื่อมาแล้วก็ต้องรับผิดชอบตัวเอง ด้วยการไถ้อะไรที่มีค่ากลับไป.